

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

Wrnd. Hfd. Red. J. W. M. Gigengack

NR. 11 NOV. 1963 2^E JRG.

Uit de inhoud

Stedelijke ontwikkeling

[van Almelo pag. 1

(Vervolgens op de pag's 3, 5 en 15)

50 jaar geleden (1914):

Samenvoeging Stad en
Ambt Almelo tot één

[gemeente pag. 3

150 jaar Koninkrijk pag. 7

Kuiern um 'n heerd pag. 13

Klootscheeterswedstried: pag. 15

Redactie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 5¹ Hengelo (O.) Tel. 17987
Bank: De Twentsche Bank N.V. Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 3.60 per jaargang
Losse nummers 35 cent per exemplaar

Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

Na langdurige voorbereiding

Almelo groeit dynamisch en nu ook snel tot moderne stad

Vele jaren is Almelo ietwat schamper genoemd: „stad van plannen-
makers”, maar nu blijkt dat men daar in stilte maar koortsachtig
heeft gewerkt aan de voorbereiding van een groot aantal objecten,
die - sinds zij omstreeks 1960 in uitvoering kwamen - de stad in
bijzonder korte tijd een ander aanzien hebben gegeven. Het ene plan
na het andere wordt nu werkelijkheid. De ontwikkeling van de stad
geschiedt in een steeds hoger tempo. Men kan met recht spreken
van een dynamische groei wanneer men ziet dat de investeringen
voor het begrotingsjaar 1964 hier in procenten van de totale uitgaven
het dubbele bereiken van het landelijk gemiddelde bij de gemeenten.

Opmerkelijk is daarbij, dat het Al-
melose gemeentebestuur er telkens
weer in slaagt iets bijzonders tot
stand te brengen. Het nieuwe post-
kantoor telde verschillende nieuwe
snuffjes, het nieuwe station van de
Ned. Spoorwegen wordt door ieder
een als 'n zeer geslaagd bouwwerk
geprezen. Het grote Prinses Irene
ziekenhuis wordt gerekend tot het
meest moderne van de Nederlan-
dse ziekenhuizen. Het Christelijk
Lyceum is de grootste middelbare
school in het land, met een bijzon-
der eigen sfeer. De openbare b.l.o.-
school wordt gebouwd naar 'n ge-
heel nieuwe, door haar hoofd de
heer Siebelink ontwikkelde les-
methode. En de toekomstige sport-
hal, het overdekte zwembad en de
schouwburg krijgen accomodaties,
die uniek worden genoemd.

De kroon zal op het werk worden
gezet, door de opzienbarende
schepping van wijlen architect dr.
J. J. P. Oud, het nieuwe stadhuis,
een bouwwerk dat reeds in zijn
schetsontwerp allure verraadt en
in maquette-vorm laat genieten van
zeer opvallende lijnen, die 't hart
van Almelo de klop zal verlenen
waardoor de stad lééft.

Het zal op 28 december aanstaande
50 jaren geleden zijn dat de ge-
meenten Stad Almelo en Ambt Al-
melo werden samengevoegd. Een
historisch ogenblik in de geschie-
denis van Heerlijkheid en Stad.
Die laatste halve eeuw is aanleiding

voor het korte resumé over Almelo,
dat wij in dit nummer opnemen.

Foto: Aankomst Almelo anno 1963.
Almelo is reeds 100 jaar vertrouwd
met de spoorwegen. In 1863, pre-
cies een eeuw geleden dus, startten
1800 arbeiders met de aanleg van
de verbinding Almelo-Salzbergen,
die in het voorjaar van 1865 gereed
kwam. Deze eerste spoorweg-aan-
sluiting in Twente ontstond door
eigen Almelo's initiatief.

almelo

Wekblad Roeten Dree

Tel. 05490-3163

Postbus 22

Heel de stad leest dit blad
(en ook 't Aadorp, Harbrinkhook,
Bornerbrook en Zeendern.)

Veur MEUBELS en allens, wat
er zo biejkomp kieken, naar:

TOON a.d. **Tuinstraat**

Tel. 3880

Coöperatie

De Landbouweöperatie

is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering
van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

COöP. LANDBOUWERS-
BANK EN HANDELSVER.

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

Grotestr. 79, ALMELO
Nieuwstr. 36 Hengelo

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

drogisterij - parfumerie

PRÜMERS

Bornsestraat 72 - Tel. 5650

Het huis voor geschenken

In vroger dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer völ later
'n zeuensproonk. Rechtvoort foxtrot,
wals en cha cha cha in niejmoodse
daansscholen:

Ans en Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 - Tel. 4880

Herenkleding, hoeden, modes

APARTE GENRE

Oostvogel

Sinds
1795

GROTESTRAAT - ALMELO

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

FOTO ROOS SINDS
1905

foto-service

Bornsestraat 26, Tel. 2563

Nutsspaarbank
UW bank

Hoofdkantoor Almelo
WIERDENSESTRAAT 22

Bijkantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Coevorden

Olympia

Tel- en Schrijfmachines

G. H. v. d. VEEN

ALMELO. Tel. 2666

HENGELO. Nieuwstr. 38. Tel. 3159

- VEEVOEDER
- KUNSTMEST EN
- LANDBOUW-
[BENODIGDHEDEN

in de beste kwaliteiten !!!

Door grote
omzet **A.B.T.B.**
lage prijzen
bij: **ALMELO**

*Landhuis Gratisch Bedrijf
de drukker voor de lükker*

◆ **Hermannna Rompelman** ◆

Oppericht 1899

GROTESTR. 61 - Tel 3276

Corsetspécialzaak

Corsetten, Tricotages, Kouen

Atelier voor maatwerk

50 Jaren

Stad en Ambt

90 jaar

Jans Perie
SINDS 1878

DIVERSE PLAATSEN

BOERENLEENBANK

Zubbergen

De spaarbank voor iedereen

Hotel
Haarhuis
Zenderen

In 't herie van Twente

1 januari 1914

Stad en Ambt Almelo één!

Het is altijd maar een rare zaak, een stedelijke gemeente die door een andere geheel wordt ingesloten. Zoals dit op het ogenblik nog het geval is met Stad en Ambt Delden, was dat tot 1 januari 1914 ook met Stad en Ambt Almelo. Wanneer we de kaart uit die tijd bezien, blijkt dat de gemeente Stad Almelo maar 'n zeer kleine oppervlakte besloeg, ongeveer van het kanaal Almelo-Nordhorn tot aan de Oude Vee-markt in het zuiden en van het kasteel tot aan de Rohofstraat in het westen, met 'n vreemde punt langs de Bornerbroeksestraat tot aan de dubbele overweg en langs 't Overijssels kanaal tot aan 't Eiland. Daarbinnen begon het in de jaren rond 1910 wat benauwd te worden, zodat er stemmen opgingen voor de samenvoeging van de beide gemeenten. Toch was men er daar niet eenstemmig vóór. In Ambt Almelo wél. De boeren en arbeiders van Ambt konden door middel van de „hoofdelijke omslag“ maar net zoveel bijeenbrengen, dat zij het huishouden van hun gemeente op gang konden houden en daarbij waren zij dan nog voor een belangrijk deel aangewezen op de bijdragen van de in hun midden wonende fabrikanten van Stad Almelo.

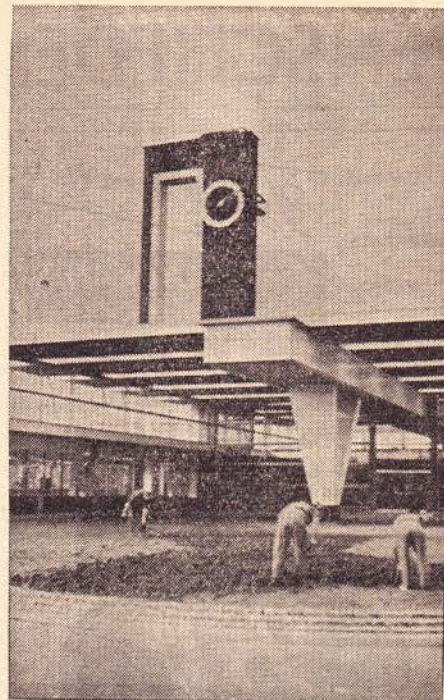
Met de wegen, de verlichting, de riolering en de woningen was het dan ook niet best gesteld. In het laatste jaar, 1913, trachtte men nog inderhaast een „potje“ van een f 35.000 aan de wegen te besteden (Ambtstraat, Rohofstraat, Nieuwstraat) en dreef men de eerste collectieve bouw van arbeiderswoningen door (aan de Deldensestr.), maar toen was het eigenlijk al zo ver dat deze maatregelen werden gezien als een gevolg van de invloed die de fusie zou hebben. Tekend is wel, dat bij deze woningbouw in de raad van Ambt nog gediscussieerd werd over het feit dat er in deze woningen nog bedsteden werden aangebracht... om de huurprijs te drukken. De enkele woningen met slaapkamers in dit complex waren bestemd voor de „meer welgestelden“ onder de arbeiders...

Eerste burgemeester van de nieuwe gemeente werd de heer D. R. Wijckerheld Bisdom (van Stad), wethouder: mr. H. J. ten Bruggencate (Stad) en de heren G. Schotveld en B. v. d. Elst Bzn (beide van Ambt).

De bevolking van de gezamenlijke gemeenten telde ongeveer 22.000 zielen.

Bovenstaande foto, genomen in de omgeving van het Verkeershuis te Almelo, (zie achtergrond), toont de plaats waar het enorme winkelcomplex van de N.V. Supermarkt Kijkgrijp, V & D en N.V. Mag. de Vlijt zal verrijzen.

Het nieuwe station van de Nederl. Spoorwegen te Almelo

Almelo bouwt in hoog tempo

'n Respectabele lijst ontstaat, wanneer we opsommen wat in Almelo aan spectaculaire objecten gereed kwam sinds 1950. Men heeft zich daar direct na de oorlog met alle kracht geworpen op de woningbouw, en kennelijk had men daarbij minder wind in de zeilen dan Enschede en Hengelo, waar tengevolge van oorlogsomstandigheden zoveel meer vernield was. Niettemin bouwde Almelo sindsdien 5300 nieuwe woningen, 35 scholen en 5 nieuwe kerken. We spreken dan nog niet van de kleuterscholen, de belangrijke uitbreidingen van bestaande fabrieken, de bouw van nieuwe industrieën, enz. waarvan ons op dit moment geen concrete cijfers ter beschikking staan.

Pas na de woningbouw kwam de modernisering en uitbreiding van de openbare gebouwen, maar niet dan nadat het gemeentebestuur eerst nog de omvangrijke werken rond de doortrekking van de zijtak van het Twentekanaal, met havens en industrieterrein 't Dollegoor (23 ha) en demping van de haven- (zie verder volgende tekstpagina)

ENSCHEDÉ

TELEVISIE
*
HOOR
APPARATEN
*
RADIO

Blijvende service!

Jan LANGKAMP
LANGESTR. 52 TEL. 4695 ENSCHEDÉ

A. v. d. Leest Radio
Enschede Televisie

Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 - TEL. 10688

**voor goeie schoenen
bekend**

Heng.str. 16 - Oldenz.str. 93 - v. Loenshof 5

Diverse Rokspuiten
vanaf f 5.95 „Dressform”

Verstelbare pasbustes (naar maat),
kartelscharen, huish. scharen, coupeurs-
en coupeusescharen, stof. scharen, ra-
deerwiel'tjes etc. etc.

Zeer uitgebreide collectie knopen, ook voor
de boerendaansers. Voeringen, garen en band

J. Wagelaar & Zn
Van Loenshof 56-58 Tel. 5684
ENSCHEDÉ

SALON *Neurink*

v.h. H. J. v. d. VEER

Dames-salon en Parfumerie
Haaksbergerstraat Enschedé Tel. 2876

Speciaal adres veur oew kleere

KIRCH'S
Berconhuis
de 7de met karakter

Haverstr. 23
ENSCHEDÉ

Nieuwstr. 22
HENGÉLO

Een BRIL, die werkelijk prettig zit
is gemaakt door

Remmelt Pit

Kalenderstraat 24-6 Enschedé

Gramfoonplaten Pick-Ups

SPECIAALZAAK Nieuwstr. 57 Tel.
3909 Hengelo O.
RADIOKO C. F. Klarstr. 28
Tel. 4863 Ensch.

Electrische Hauptner
Veescheer Aesculaap Econom
Machines: Wolseleij

Fijn-
slijperij **H. v. d. Meer en zn**
BLEEKERSTRAAT 18, ENSCHEDÉ

Machinefabriek
ARENS & Zn

➔ tandwielen
Perikweg 52

Ook
Uw
adres *H. Zwier*

DAMES KAPSALON

Lipperkerkstr. 129 - Tel. 8159

alle boeken over
TWENTE
Van den Broek en Adolfs
Gronausestraat 5

PARAPLU-HUIS
D. Huckriede
Hengelosestr. 129

Voor
medaille,
krans, tak
of beker: bij ons slaagt u zeker
't Hoen
Ripperdastraat 2a, Enschedé

Speciaal adres voor:
JUMPERS - VESTEN
BLOUSES
(OOK GROTE MATEN)
Hansen-Zelten
LANGESTR./HOEK OLDENZ.STR. (bij stopl.)

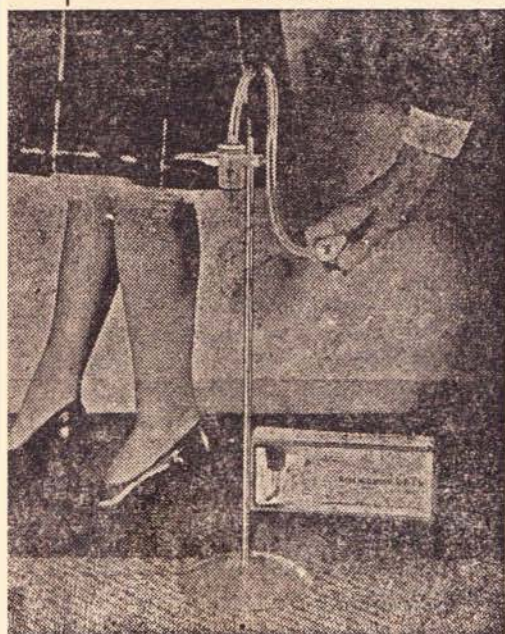
Coöp. Melkinrichting
LONNEKER-
producten zijn beter!

Biej 's leavens wit en 's leavens zwat
sprek aait 'n bleumke nog tot 't hart
BLOEMEN-
MAGAZIJN *«Corona»*
HENGELOSESTRAAT 156 - TELEFOON 3238

Uit
voor-
raad
lever-
baar:
BEIONTEGELS, BETON-
SCHUTTINGEN, BETON-
PUTROOSTERS ENZ.
Bimsbetondakplaten, Keerwanden
Fa. J. H. Schuurink Binnenhaven 116
Telefoon: 3009

ADOLFS & PENNINK
de boekhandel t.o. 't postkantoor
studieboeken
pocketbooks - romans

Jan Stokkentre
Oude Metalen
Enschede

kom aan de Markt in 1953 beëindigde. Inmiddels was men ook reeds begonnen met de planning van de sanering van de binnenstad, die door bijzondere moeilijkheden, waarover wij hier nu niet uitwiden, zeer lange tijd slepende bleef. **Gereed** kwamen daarna: het bejaardenhuis De Klokkentbelt, het postkantoor, het station met voetgangerstunnel, het zwembad Wendelgoor en de hertenkamp, waarbij we beslist nog wel iets vergeten zullen hebben. Op onderwijsgebied: het Christelijk Lyceum, de r.k. ulo „Petrus Canisius“, de Insp. H. B. Bosch-ulo, en de r.k. huishoudschool „St. Monica“. Op medisch terrein: het Prinses Irene ziekenhuis, de grote uitbreiding van het r. k. ziekenhuis „St. Elisabeth“, het tehuis voor chronische zieken „Eugeria“ en het Medisch Centrum plus nieuwbouw voor het Groene en het Wit Gele Kruis. Op verkeerstechnisch gebied: de Van Rechterensingel met aansluitende Rijksweg 36, de Aalderinksingel, de Sluiterstveldsingel, de Kolthofsingel en de volledige herprofilering van de „Rondweg“.

In uitvoering zijn eveneens belangrijke voorzieningen, namelijk niet minder dan 1200 woningen en 2 scholen de Openbare Leeszaal, het open zwembad van Het Sportpark,

de Oost-West traverse met verkeerstunnel en het bejaardentehuis „St. Canisius“. Op onderwijsgebied zijn in aanbouw: de uitbreiding van de l.t.s., de nieuwe r. k. l.t.s. „St. Paul“, de Christelijke Kweekschool en de b.l.o.-school, die op haar terrein 'n opzienbarende vernieuwing zal betekenen.

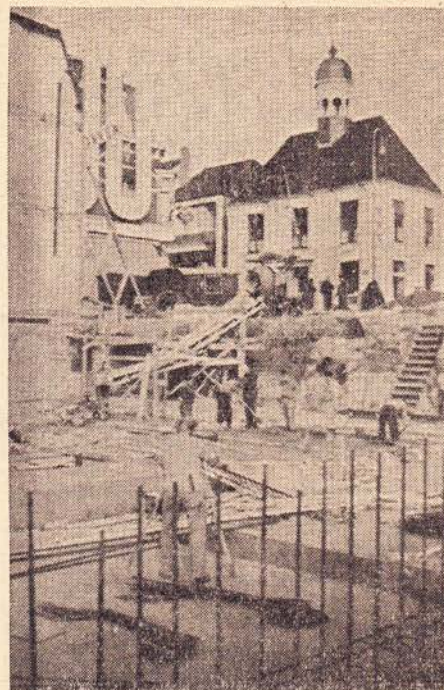
Plannen liggen gereed of zijn in ontwikkeling voor: een sporthal, 'n overdekt zwembad, 'n schouwburg, een bejaardencentrum op humanistische grondslag, uitbreiding van het Erasmus-lyceum, een nieuwe r.k. h.b.s. „Pius X“, een christelijke u.t.s., 4 lagere scholen en diverse kleuterscholen. Op verkeerstechnisch gebied: een geheel nieuwe wegen-ring om de stad, de Noord-Zuid traverse door het centrum, 'n nieuwe ontsluitingsweg voor 't centrum en een tunnel ter hoogte van de „dubbele overweg“.

Rondom de oude binnenstad kwamen vele nieuwe woonwijken gereed: de Rumerlanden en de Westsluiterstveldlanden in het oosten, Nieuwland I en II in het zuiden, het Beeklust en het enorme plan de Ossenkoppelerhoek in het zuidwesten, de Kerkelanden in het noordwesten, 't Rengelink, de Kogel en „het Rosarium“ met de Horstlaan in het noorden.

Dit jaar nog begint de woningbouw in De Haghoek (noorden), waar ook hoger gebouwd wordt dan vier woonlagen. Daarna volgen: de Oostsluiterstveldlanden en de Markgraven in het oosten, de Aalderinkshoek in het westen, de Schelfhorst weer in het noordoosten, het Paradijs in het Oosten (bij 't Heracles-terrein) en het Nijrees in 't uiterste zuiden. Rekening houdend met de noodzaak om in de binnenstad vóór 1980 niet minder dan 2000 verouderde en verkrotte woningen te moeten afbreken, wordt geschat dat Almelo in de komende 17 jaren nog tussen de 9 en 10 duizend woningen moet bouwen om „bij“ te blijven.

Tegelijkertijd is men reeds bezig de oppervlakte industrie-terrein in het noordwesten van de stad met nog ca. 80 ha uit te breiden. In 1964 worden hier reeds een viertal nieuwe belangrijke vestigingen verwacht.

Door de aanleg van geheel nieuwe, zeer goed geoutilleerde sportvelden

Op de plaats waar eens Almelo's watermolens draaiden (dit jaar was het 100 jaar geleden dat de laatste molen buiten bedrijf werd gesteld), wordt momenteel met voortvarendheid gewerkt aan de bouw van 't winkelcomplex, waarin de Hema, Simon de Witt en Gétes zich zullen vestigen. Bij graafwerkzaamheden voor de fundering van dit complex kwamen de koppen van twee palenrijen te voorschijn welke vrijwel zeker als basis hebben gediend voor de oudste van de twee watermolens die hier hebben gestaan op d' Almeloze Aa, stroomafwaarts gezien het rechtse molenhuis. In 1816 wordt deze molen nog opgegeven aan de hoge regering onder de bedrijfsinrichtingen van het stedeke Almelo.

heeft Almelo intussen op 't ogenblik 'n areaal dat tot 1968 voldoende zal zijn. Het betreft de Ossenkoppelerhoek, 't IJsgat (De Riet), en de Horst. Nieuwe plannen zijn alweer in voorbereiding.

Almelo houdt bij z'n nieuwe stadsuitleg rekening met de behoefte aan groenvoorziening, door het bestaande natuurschoon te sparen en als vier diepe „wiggen“ zover mogelijk in de stad te laten doordringen. In twee gevallen worden de punten van deze „wiggen“ gevormd door sportvelden, zodat deze niet al te zeer naar de buitenkant worden gedrongen.

oldenzaal

**de zaak met meer
dan 50 toonkamers**

Foto' könt nich kieken
(Mer oonze foto's mö'j bekieken)
fotohandel
't Kiekeske

Voor
een deskundig uitgewerkte
C.V.-installatie
E. HEIDEMANN & Zn
Boterstraat 15 Tel. 2077
OLDENZAAL

Meubelen
Tapijten
Bedden
Linoleum
Colovinyl-
tegels

Stalen ramen van
OTTENHOF
bint óf !!
op den Koem 33 Ollenzel

tricolorien
drymasteren
verven
Ootm.str. 47-49
Tel. 2091

OLDENZAAL

BLOEIENDE INDUSTRIESTAD,
heerlijk gelegen aan de voet van de
Tankenberg. Omgeving rijk aan natuur-
schoon.

- * ST. PLECHELMUS-BASILIEK, bijna duizend
jaar oude Oudheidkamer.
- * Karakteristiek stadscentrum. Volop gelegen-
heid voor sportbeoefening.
- * Overdekte bad- en zweminrichting.
- * PRIMA HOTELS en PENSIONS

GESCHENKBON

G. MORSSELT fl.

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbou.

Blij met een geschenkbou
G. Morselt

ERRES PHILIPS
TELEVISIE
Ben Lansink
Deurningerstr. 6 Tel. 2981

Hoveling

v/h Oosterholt-Wiegerink
FORT-SCHOENEN: nog altijd de beste
kinder- jongensschoenen met 1/2 jaar garantie.

Voor spuitwerk aan Uw auto
ALBERT KIP

Grammofoonplaten

MUZIEKFRANDEL
GERARD BULT
GROTESTRAAT 35
TELEFOON 317 *Zelf de toon aan!*

SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
KATOEN
RAYON
RAYONVEZEL

H. Haarhuis

Radio - Televisie
Ootmarsum

BOERENLEENBANK
— LONNEKER —
Bijkantoor Enschede: Fazantstraat 112
De Spaarbank Alle bankzaken
voor iedereen Telefoon 10223

Coöp. Aan- en Verkoopver.
van de A.B.T.B.
DENEKAMP
Veevoeders - Kunstmest - Bestrijdings-
middelen - Land en Tuinbouw Art.
Alles he'w roem sorteerd
Briketten en koll'n veur 'n heerd
Toch bie'w helemaal nich duur
Betrouwbaar, vlug en sekuur.

herenringen

G. Hofland
Mr. Horloger
Grotstr. 17 Denekamp

De omwenteling van 1813

November 1813. Hoe snel volgden voor de tijdgenoten de militaire en politieke gebeurtenissen zich op: het vertrek van de „grande armee” naar Rusland in de zomer van 1812, 't gruwelijke Napoleonische debacle op de oostelijke sneeuwvelden, de beslissende nederlaag der Franse troepen bij Leipzig in de tweede helft van oktober. Leipzig gaf de doorslag. De tijden waren rijp geworden. Van Hogendorp in den Haag, Falck in Amsterdam en Willem Frederik van Oranje in den vreemde stonden gereed hun kansen aan te grijpen.

STAATSGREEP

Op 17 november 1813 begint Van Hogendorp z'n staatsgreep. Met Adam Francois Jules Armand graaf Van der Duyn van Maasdam en enkele anderen plant hij de vaan van de revolutie. Het geschiedt alles uit naam van de prins van Oranje.

Een héel voorzichtige revolutie. In Amsterdam houdt het nieuwe bewind zich angstwekkend neutraal en stuurt het een bode naar Utrecht, naar de zich daar teruggetrokken hebbende Franse generaal Monitor, met de boodschap: „Als je terugkomt, wij houden de zaak zolang wel in goede handen.” In den Haag gebeurt nauwelijks meer. Vele Hagenaars waren voor het "Oranje op de hoed" niet eens zo geporteerd; (prof. dr. F. de Jong, A'dam).

Men benoemt de graaf van Limburg Stirum tot gouverneur van den Haag. Na enkele dagen resultaatloos confereren met aarzelende oud-regenten zet Van Hogendorp door: op zondagmorgen 21 november verschijnt de beroemd geworden proclamatie van 20 november, waarbij Gijsbert Karel en Van der Duyn van Maasdam het „algemeen bestuur” aanvaarden. Het nationaal bestaan is hernomen. Wie nu nog „collaboreert” is landverrader en rebel.

De bondgenoten worden ver-wittigd. En duizend zaken zijn te regelen.

TERUGKEER

Op 30 november 1813, op de tiende dag der regering van het algemeen bestuur, stapt dan Willem Frederik van Oranje te Scheveningen aan land om de taak van zijn voorvaderen op te vatten, leiding te geven aan het volk der Nederlanden.

1813 is een duidelijke restauratie geweest, een concervatieve terugslag op wat er vóór '13 gebeurd is, een herstel van de toestand vóór '95, een vernietiging van de Bataafse republiek, een poging tot herstel, zoals het in de proclamatie van 1813 heet: „De oude tijden keren wederom”. Koning Willem I was eigenlijk in al z'n uitingen en verlangens absoluut, absoluut zélf in z'n grenzen: de constitutie. Sprak Thorbecke niet van een Napoleonisch gereguleerde staat met een constitutionele gevel?

De Scheveningse visser Maarten Mos begroet de prins het allereerst. En de oudstuurman, later reder - Jacob Pronk, heeft de rol van ceremoniemeester. In januari van 1795 had Pronk met Petting, Roos en Heyer het toen vluchtende stadhoudersgezin aan boord geholpen en de laatste handdruk in het vaderland ontvangen van de erfprins. Daarbij had Pronk gezegd: „Als je hoogheid terugkomt, sel ik je der ook weer uit de boot hellen”. Nu 1813 heeft hij de leiding bij de ontvangst.

Van der Duyn van Maasdam en Van Limburg Stirum begroetten hun soeverein onder het geroep van Oranje-boven van de in de duinen en op het strand saamgepakte menigte en het gedonder van het geschut van de Warrior, het Engelse oorlogsschip dat de prins had thuisgebracht. Gijsbert Karel van Hogendorp, door de jicht niet in staat zijn huis te verlaten, kon bij deze gebeurtenis niet aanwezig zijn. Jacob Fagel, kolonel de Perponcher en F. W. Graaf van Limburg Stirum vergezelden de prins bij deze terugkeer in het vaderland nadat hij bijna negentien jaren in ballingschap had verkeerd.

TWENTE IN DE FRANSE TIJD

Nadat in januari 1795 de Franse troepen over de bevroren rivieren ons land waren binnengerukt om ons vrijheid, gelijkheid en broederschap te brengen (met de uitwijking van stadhouder Willem V en diens gezin naar Engeland op 18 januari 1795 was er een einde gekomen aan de Republiek der Verenigde Nederlanden), werd de inhoud van de Franse leuzen ook de Twentenaren spoedig duidelijk. Op 25 februari 1795 kwamen de Fransen onder Vandamme in Enschede. De bezetting van de stad, welke uit ruitery bestond, werd ondergebracht in de Grote Kerk op de Markt. Preekstoel en kerkenbanken werden in de koude winter opgestookt. (Een jaar later werd aan het begin van de Kalendarstraat een onderkomen gebouwd, dat als kazerne dienst deed).

Ook Oldenzaal kreeg op 25 februari 'n Franse bezetting. De Plechelmusstad, welke na de Spaanse bezetting - die tot 1626 had geduurd en de stad in een volkomen geïsoleerde positie had gebracht - doorlopend in economische moeilijkheden verkeerde, heeft in "vrijheid - gelijkheid - broederschap" wellicht ook een economische opbloei gezien en een verlossing van plunderende troepen, restanten van het geallieerde leger, dat zich voor de nadering van de Fransen in oostelijke richting op Duitsland terugtrok: terwijl het volk om de vrijheidsboom danste, hield mr Jan Willem Racer, die er trots op ging patriot te zijn en burgemeester van Oldenzaal was, een gloedvolle bevrijdingsrede. De Plechelmusbasiliek was reeds veranderd in een paardenstal toen de Fransen kwamen: 'n troep terugtrekkende Engelsen onder bevel van de Hertog van York was hiervoor verantwoordelijk. De noordelijke zijbeuk wordt in de volksmond nog *peerdenhook* genoemd.

Bataafse Republiek 1798-1806

Na ongeveer drie jaren van Franse bezetting werd op de constituerende vergadering te 's Gravenhage (zie verder volgende tekstpagina)

Diverse plaatsen

J. A. Lesscher & Zn.SAASVELD - TELEFOON 238
Smederij en Reparatieinrichting - ExpeditieHandel in landbouwwerktuigen, melk-
machines, tractoren, bromfietsen enz.

COÖP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht
ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

Waarom ze bij

«De Eendracht»

IN TUBBIGE

de botter, kees, pap en yoghurt haalt?
Omdat de produkten van
De Eendracht goed bevaalt

Cöop. Aan- en Verkoopvereniging

Deurningen

Tel. 05402-201

Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, Zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen

Alle veevoerders onder CLO-contrôle

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoerders

Ruwvoerders

Brandstoffen

BOERENLEENBANK

AlbergenDe SPAARBANK voor stad en land
Maak gebruik van lopende rekeningen
Alle inlichtingen aan de bankBookweite is 'n lekker en ge-
zond etten, as pannekooke
of nijmoods as vlokken. Nempt
mel of Billy Quick boekweiten-
vlokken van de Grutter oet
Boorn**Erven ten Cate**

BORNE

**Kopen bij de Spar
Is sparen bij de koop**DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMENRUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS**Gem. Energiebedr. Rijssen**Wee rekken kan geet naor
zölfbediening
PARAATGlanerbrug: bij TET-bushalte
In 'n lunchroom kô'j lekker etten en dreenken**stalen anti-sliptraptreden, trappen en bordessen**

- * Uitglijden bij olie, vet, ijs of sneeuw niet meer mogelijk
- * Zeer lichte en goedkope constructie
- * Prima referenties van grootindustrie en architecten

DIJKHOF - HENGELO**FABRIEK VOOR METAALBEWERKING**

Opgericht 1921

Beukweg 4

Tel. 3480/3581

enschede

Fijnhout- en Triplexhandel

Fa. W. LANGE

Spelbergsweg 97, Tel. 4598

levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.**Voor betere schoenen Rommelaar**

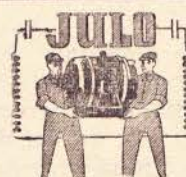
VAN LOENSHOF 31

VEILIG en COMFORTABEL

TOURINGCARBEDRIJF

M. ZINGER

Emmastraat 91 Enschede Tel. 4827

GlobeFOTO-FILMBEDRIJF Van Loenshof 10
Tel. 5271Filiaal:
Oliemolen-
singel 37
Tel. 6118

Motor defect?

naar **JULO**

direct!!!

Pyrmonstraat 15-19
ENSCHDEVoor herenkleding
het beste bij **Besters**

Van Loenshof 12, Enschede

de „Twentse Post”staat voortdurend op de bres voor de belangen
van de kultuur in deze streken**en „CO-OP OOST”**staat voortdurend op de bres voor de belangen
van de consument. Ook voor **Uw** belangen en
die van **Uw** gezin**„Co-op Oost”**met vestigingen in geheel Twente
en in de Gelderse Achterhoek.

Kruidenierswaren - vlees - brood - banket - textiel - schoenen - kleding - brandstoffen - huish.art.enz

TWENTE IN DE FRANSE TIJD*(vervolg van vorige tekstpagina)*

de zogenaamde onafhankelijke Bataafse Republiek opgericht. Nederland moest 100 miljoen gulden betalen en 25.000 man Franse troepen onderhouden. De bij de volkstelling van 1795 bedoelde soevereiniteit werd afgeschaft. Van werkelijke vrijheid was geen sprake. De belasting was een juk. Bij het uitoefenen van het stemrecht en bij pen-

sioen-aanvragen moest men vooraf verklaren een tegenstander te zijn van een stadhouderlijk bestuur enz. Het lijdelijk verzet groeide. En toen de Fransen in 1799 halsoverkop hun troepen naar Noord-Holland moesten sturen omdat daar Engelsen en Russen waren geland, willigden de burgers van Enschede gaarne het verzoek in van Overste Van Dongen, die vanuit Pruisen 'n inval in Twente deed en op 3 sept. 1799 in Enschede verscheen aan het hoofd van een honderdtal gewapende emigranten (prins- of oranje gezinden, meest gewezen officieren) en in naam van Oranje de stad opeiste. 'n Dertigtal van hen drong door tot Oldenzaal; ze eisten een nieuwe, oranjegezinde stadsregering. Burgemeester Jan Willem Racer kreeg het aanvankelijk zwaar te verduren; (wij verwijzen naar de kroniek van de stad Oldenzaal, samengesteld door A. Stappers-Vürtheim). Een paar dagen wapperde van de torens weer de prinsenvlag totdat Overste Van Dongen moest wijken voor 300 gewapende burgers uit Zwolle, onder kolonel Queisen en luitenant-kolonel Jansen. Het behoeft geen betoog dat ook de Twentenaren buiten Enschede en Oldenzaal van het *voot- en peerevolk* te lijden hadden.

Koninkrijk Holland 1806-1810

Op 18 juni 1806 maakte de Bataafse Republiek plaats voor het Koninkrijk Holland, met aan 't hoofd de pronknievende Koning Lodewijk Napoleon.

In het zelfde jaar vaardigde Napoleon het Continentale Stelsel uit dat voornamelijk tegen Engeland was gericht en de handel met dit land boycotte. De toevoer van katoenen garens naar Twente werd afgesneden zodat men verplicht was, deze hier zelf te spinnen. Diverse bronnen met betrekking tot deze periode spreken van industriële activiteit, van nieuwbouw en restauraties, ook in Twente.

Inlijving bij Frankrijk 1810-'13

Ontevreden over de naleving in ons land van het Continentale Stelsel, werden bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 de resten van de aloude en roemruchte republiek der Zeven Verenigde Nederlanden bij Frankrijk ingelijfd. Het Konink-

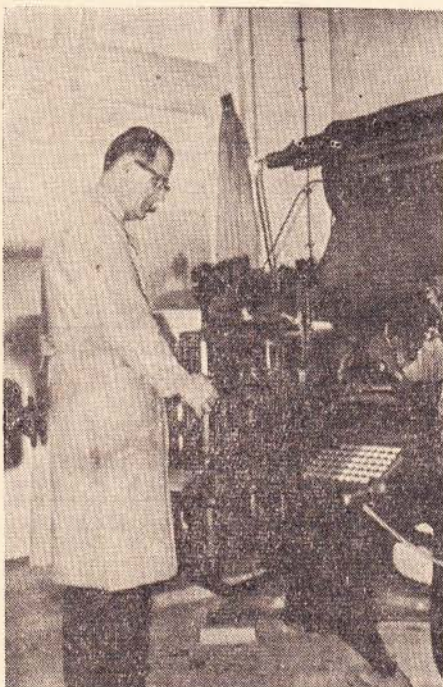
rijk Holland behoorde tot het verleden. In zeven zogenaamde departementen georganiseerd volgens 'n decreet van 18 oktober 1810 liggen de noordelijke Nederlanden geschikt onder Frans bestuur, Franse wetten, Franse conscriptie, Franse financiële maatregelen, Frans beheer, Franse dwang. En slechts Frans belang prevaleert. Naast de Nederlandse taal was overal de Franse verplicht. In de kranten stond links de Franse en rechts de Nederlandse tekst.

Overal groeide de ontevredenheid, velen waren totaal verarmd (de werkloosheid was groot daar vele bedrijven stil stonden), wie geen geld had om een remplaçant te betalen (ca f 2.400), moest voor zijn vaderland dienen en Napoleons oorlogen eisten veel soldaten.

Er werden zelfs razzia's gehouden, waarbij jongemannen onderdoken. L. A. Stroink in het boek "Stad en Land van Twente" en A. Stappers-Vürtheim in de "Kroniek van de stad Oldenzaal" zeggen, dat vooral de boerenbevolking jongens bij de geboorte als meisjes begon aan te geven, zodat men al spoedig bevel kreeg, binnen drie dagen met twee getuigen de geboorte aan te geven „op vertoning van het kind". Van hogerhand, vervolgt Stroink, werden geregeld feestelijkheden voorgeschreven, die met kunstvuurwerk dienden te worden besloten en waarbij getracht moest worden, arme en weesmeisjes aan oudmilitairen uit te huwelijken. Hebben wij aan Napoleon weliswaar onze uniforme, strenge maar redelijke rechtsbedeling te danken alsmede een geordende administratie van bestuur en de wetten op 't hoger en lager onderwijs, het volk nochtans was zeer verheugd toen Napoleons nederlaag bij Leipzig (16-19 oktober) bekend werd evenals zijn terugtocht naar Frankrijk, daarbij o.a. door de Kozakken achtervolgd.

BEVRIJDING

Het „Dagblad van de Monden van den IJssel" schrijft op 16 november 1813 (de Franse taal is uit de kolommen verdwenen): „Zwolle, den 15den november. Gepasseerden Vrijdagavond, (bedoeld is de 10de nov. RED. TP) is voor deze stad (zie verder volgende tekstpagina)

Uit het huis „TWENTSE POST"

De firma Gouweloos & Van de Wetering te Amsterdam monteerdde deze maand in onze drukkerij een Linotype zetmachine (Ideal), door de Twentse Post aangekocht bij de Machinale Loonzetterij Melio te Goes (Zeeland). Voor geïnteresseerden vermelden we nog dat de machine 1 magazijn heeft en 1 reservemagazijn. De potvuller wordt elektrisch verwarmd.

Voor onze zetkerij (de Twentse Post werd steeds gedrukt van z.g. handzetsel) betekent de machine een welkome vergroting van zetcapaciteit.

Op de in onze drukkerij genomen foto de heer Gouweloos, firmant van eerder genoemd bedrijf te Amsterdam, die zowel de demontage in Goes als de montage in Hengelo leidde.

Motel Gleunige Tuffeln - JAN KOLSTE - Enschedesestraat 205, Hengelo (O.)

Coöp. Boerenleenbank
DELLEN

Alle Bankzaken
SPOORSTRAAT 9 - TEL. 05407-437

Boerenboend in Boorn

Vanof 1896

De boeren van Hettum, Hassel, Zeedern
[en Boorn
Bint a 60 jaor naor 'n Boend hen egeon.
Ook dee van Buur'n, Gammelke en Aozel
Tot an de wiedlôchtigsten oet Saosel.
Waarum z'oot Boorn 't voor én 'n kuunst-
[mest haalt?
Umdat eer 'n BOEND zo good bevaalt!!

Spaar bij de

BOERENLEENBANK
Haaksbergen

Kassier

H. H. Rouwenhorst

Wiej helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MARKEL**
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

Makelaarskantoor

ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 3041, Hengelo (O.)
VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

Spaar mee bij de Boerenleenbank

Boerenleenbank
Oldenzaal

de spaarbank voor iedereen
3-3¹/₄ procent over al Uw
SPAARTEGOED
Telefoon 2580 — Giro 892439

Boerenleenbank

ROSSUM

verzorgt
alle

bankzaken

Telefoon: 05411/210

't Allerrijnste product

COÖP. ZUIVELFABRIEK
EN MELKINRICHTING
„BORNE”

Voor Melk, Melkpoeder, Boter en Kaas:

Coöp. Zuivelfabriek
„VOLHARDING”
DENEKAMP

BOERENLEENBANK

Weerselo

Verzorgt al uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

BOERENLEENBANK

Lattrop

Spaarbank — Alle Bankzaken

BOERENLEENBANK

Wegdam

Voor alle bankzaken, Voorschotten,
Credieten en lopend rekeningverkeer.

BOERENLEENBANK
DEURNINGEN

- Direkt opvraagbaar spaargeld
- Deposito spaargeld

SPAREN | Boerenleenbank

BIJ | te
DE | **Ootmarsum**

Coöp. Aan- en Verkoopvereniging
NOTTER-ZUNA en RIJSSEN

Tel. 05480-2268 - Giro 837983
Het adres voor hooi en stroo

BOERENLEENBANK

Bornerbroek

- De SPAARBANK
- verder alle BANKZAKEN

Boerenleenbank
Denekamp

de spaarbank
voor het platteland

BOERENLEENBANK

Saasveld

Hoogste spaarrente. Voordelige voorschot- en
credietleningen. Verzorgt al Uw Bankzaken.

Coöp. Boerenleenbank
„LOSSER”

Hoge rente voor al Uw ingelegde spaar-
gelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

ALMAN is 't hier met ees
vuur goo botter en goo kees
Coöperatieve Zuivelfabriek
Concordia-Bornerbroek

Boerenleenbank
LANGVEEN

Hoge rente voor al Uw ingelegde
SPAARGELDEN. Voordelige rente
voor credieten en voorschotten.

Hoogste rente over Uw spaartegoed

TWENTE IN DE FRANSE TIJD

(vervolg van vorige tekstpagina)

een korps Russische Kozakken gearriveerd, welke in een weide van onze voorstad onder bivouakken van stroo gelegerd zijn. Eenigen kwamen nog dienzelfden avond in deze stad binnenrijden, twee poorten werden vervolgens door hen bezet, waarbij zij nog behendig onder den bloten hemel de wacht hielden. De rust is hier geen oogenblik gestoord geworden en de beste orde en gelatenheid heerscht in deze stad."

In Twente werden de eerste kozakken in Delden gezien, en wel op 10 nov. Spoedig daarna trokken troepen van diverse nationaliteiten door onze streek. Deze vorderden voedsel en kleding en bezorgden de Twentse bevolking zodoende nog zware dagen. Maar de bevrijding was een feit. De terugkeer van Oranje luidde 'n nieuw tijdperk in. Op 2 december 1813 aanvaardde Willem Frederik, onder de titel van soevereine vorst, als Willem I de regering over ons land.

Een nieuw bewind moest worden opgezet. Met een vijand moest worden afgerekend. Een jonge vorst moest zich zelf doen gelden. Een revolutie was geslaagd, een natie behouden in de rij der volkeren. Gijsbert Karel kon dankbaar en tevreden terugzien op het werk van zijn geest en hand.

11 november 1813

Almelo bevrijd

In zijn „Twentse Eigenheimers“ vertelt mr. G. J. ter Kuile sr.:

De eerste kozakken kwamen op 9 november bij Gramsbergen over onze grens en daarna kwamen ze ook via Ootmarsum. In Almelo was de Franse ontvanger M. van Doorninck in allerijl vertrokken. Overste Melnikoff was in deze stad commandant van de „bezettings“-troepen.

Behalve paarden en wagens moest de bevolking allerlei andere goederen voor de doortrekkende troepen leveren, o.a. stro, gepelde garst, jenever, zout, bier, brood en laken. Schier nagt en dag kwamen door onze stad talloze transporten, zo schreef Almelo's burgemeester.

De kozakken trekken Enschede binnen op 18 nov. 1813. In het midden de Eschpoort en rechts daarnaast het huis van de Maire B. J. Blijdenstein. (Naar een oude tekening van Stroeve & Scholten.)

18 november 1813

De Kozakken trekken Enschede binnen

Over de bevrijding van Enschede schreef J. J. van Deinste:

Op 18 november 1813 omstreeks drie uur reed een troepje Kozakken komend uit Gronau, over de brug van de stadsgracht door de Eschpoort, de stad binnen. De Eschpoort lag tussen de Haverstraat en de ingang van de Oldenzaalsestraat in de Langestraat. Nauwelijks binnen de stad gekomen maakten zij halt en bonden hun paardjes aan de palen met schommelkettingen, die voor het huis van de Maire stonden, burgem. J. B. Blydenstein. Dat huis stond dwars op de Langestraat net binnen de poort, ongeveer tegenover de ingang van de Haverstraat. Ongeveer honderd jaar geleden werd het afgebroken en „in de rooilijn“ van de andere gebouwen aan de Langestraat weer opgebouwd. Later werd er de Openbare Leeszaal en Bibliotheek in gevestigd en op 22 februari 1944 verdween het van de aardbodem toen Enschede geteisterd werd door brandbommen.

Er was juist markt en kermis

Op de 18de november 1813 was 't juist „koude kermis“ in Enschede en ter gelegenheid van de St Maartensmarkt was de stad vol boeren, die nieuwsgierig de vreemde gasten aangaapten. Tegenstand ontmoetten „de bevrijders“ niet, want de

laatste Franse ambtenaren hadden de dag tevoren de wijk genomen. Naast de Eschpoort op de hoek van de Haverstraat (tegenwoordig de firma Voss), stond toen de herberg van Jannink, waar met de kermis werd gedanst. De kozakken mengden zich in die herberg al spoedig tussen de paren en dansten zelfs mee. Eén van de boerenmeisjes raakte zó vermoeid door het dansen, dat ze op de dansvloer in elkaar zakte en overleed.

Kozakken gaven nummertje striptease

De boeren, die voor de St. Maartensmarkt naar de stad waren gekomen, voelden zich bij die vreemde, in hun ogen ruwe soldaten niet op hun gemak en reden inderhaast met hun wagens de stad uit. Gelukkig trokken de kozakken 's avonds weer terug naar Oldenzaal. Het verhaal wil, dat de soldaten zich geheel ontkleed, wasten onder de pomp, die op de plaats stond van hotel „De Klomp“ buiten de Eschpoort, op de hoek van de Oldenzaalsestraat en de Gronausestraat. Dat was dus een merkwaardige bevrijdingsdag voor Enschede. De kozakken werden al spoedig door andere troepen gevolgd. Zowel daags als 's nachts trokken ze door de stad, naar 't onbevrijde Deventer

(zie ook volgende tekstpagina)

Hengelo

Empo-Humber-Vestingrijwielen
Rijwielhandel en Reparatieinrichting
v. Merksteijn
Tuindorpstr. 18-20, HENGELO

Het beste adres voor:
**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
LIKEUR, LIMONADE**
Fa. Jac. Krabbenbos
Molenstraat 18

Haarden en Kachels

A.H.K. Ankerpoef
OLDENZAALSESTRAAT 81
HENGELO
Gereedschappen, IJzerwaren, Huish. art.

BLOEMENMAGAZIJN
K. Hunia & Zn.
Tuindorpstraat 38 — Brinkstraat 1a

Speciale bakkerij
TH. J. TE KAATH
Heerlijke Koek, Banket en Gebak
▲ Krabbenbosplein 12
▲ Oude Postweg 8
▲ Schumannstr 18

MORSINK
SOLA SPECIAALZAAK

Weemenstraat en Kotmansweg - Hengelo

BOERENLEENBANK
Hengelo (O.)
verzorgt alle bankzaken
Parallelweg L.S. Telefoon 7366

 N.V.
out-
bewerking
ENGELO
Interieurspecialisten
Chopinstraat 11 — Tel. 3798
Econ. Dir. J. M. Prinsen
Chopinstraat 12 — Tel. 3798

PORTJE
Deldenerstraat 8
Hengelo (O.)

W.W.W.

Zakelijk
staat een
bri/ van
Weste
WEEMENSTR. 15 HENGELO (O.)
Ziekteverzekering
ZIEKENFONDS- EN NEZIFO-LEDEN
20 proc. korting

Bult's Slagerij
VOOR VLEES
EN VLEESWAREN
WEEMENSTR. 12, TEL. 2752

H J. Krakers
AANNEMERSBEDRIJF
Tel. **Hengelo** 2964
Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

de **Bokdams**
 VOOR
DANSLES
Drienerstraat 37

N. V. Garage DESTER
Off. Gen. Motors Dealer
Vauxhall Bedford Pontiac
Modern doorsmeerstation
Enschedesestraat 130-140, Hengelo

DAMES-, HEREN-,
KINDER-PYAMA'S
EN -ONDERGOED,
SCHORTEN, ENZ.
Altijd goedkoop

Bonneterie SPECIAAL-
ZAAK:
Blouses - Rokken - Vesten
Molenstr. 5, Tel. 7382, Hengelo

VERSTEEG's veerve
veur hoese en earve
Molenstraat 20
Hengelo (O.) — Tel. 2207

Automobilbedrijf
ERNÉ **FIAT**
Deldenstr 42
Tel. 2120
vanaf:
f 3799
500

• MEUBELEN
• TAPIJTEN
• BEDDEN
Van Dijk voor de moderne
woninginrichting!
MARKTSTR. 15

MODERHUIS
Wagenaar
Brinkstraat
Hengelo
HET HUIS VOOR EXCLUSIEVE DAMESKLEDING

Voor al Uw
elektrische installaties
op elk gebied
NV Electro-technisch
bureau v/h Sterckel
Beekstraat 10^A - Hengelo (O.)

Kuiern um 'n heerd

2) Vervolg

Mer Graads kennen nog völ meer raodselkes, naor e zear. De watten har e wiss' nog nich eerder oop egeewen.

Gait-Jan, Hennik, wiej en zölfs Dieka, dee aait in de weer was, wödden non niejplichtig.

Hadman, zwatman,
Hef tan in de zied
Kokt alns, wa'w et,
Mer krig ter niks van met.

An 't gezichte van Gait-Jan ko,j zeen, dat e bescheed wus. En Dieka moch ter ook wa meer van weten.

„Non“, vrög Graads an Geiken: „wat zeg dien moder as de vente in de kökken an 't balgen zint?“

„Mu'k ok effen 't haol oophalen“, gaf Geiken tot bescheed. (As Dieka den pot an 't kokken is en ze mos den in de stek laoten um de jongs wat aower 't haol te geewen, dan zolle jao umselieks aowerkokken, as zee 't haol nich ooptrök.)

Dieka begun te lachen.

„t Haol, 't haol“, röp Dientjen; „t haol hef tan in de zied.“

„Dat hes te good raon, mien wicken“, zeg Graads. „Hadman, zwatman is 't haol, waor moder de watterkettel an hank.“

Oonderdewiel Dieka vanniejs veur 'n kumken koffie zorgt, gif Graads 'n niej räödselken oop.

'k Wol dat 't dag was, zea 'n enen.

hier te slikken kreeg. Zonder nu direct het toneel van strijd te zijn, werden de ingezetenen weer gekweld door drukkende inkwartieringen afpersingen en plunderingen. Paarden werden eenvoudig zonder betaling meegenomen, kledingstukken en kostbare voorwerpen moesten kosteloos aan de soldaten worden afgestaan. De kozakken, die hun kamp op de Zoddenberg en het Inslag hadden opgeslagen, waren ruwe en onzindelijke gasten die door de inwoners werden verafschuwd. Men vertelt dat zij verzet waren op jenever en brandewijn met peper gekruid, terwijl de ouderwetse vetkaarsen door

'k Wol dat 't nach was, zea 'n an-
[dern.
en 'n daden zea: 't Is mi'j net allees
[ik mut toch aait gaon.

Doo de keender nao ne wiele nog gin bescheed wussen, zeg Graads tegen Geiken: „As iej de vaar vraogt hoo laat of 't is, wat döt hee dan?“

„Dan zeg e: Half datteen, buurt 't hemd oop, kö'j 't gat zeen.“

Ze lachen almaol.

„Dat zeg de vaar gekscherend“, gung Graads vedan. „Mer dat mean ik nich. Lao'k 't anders zegen. As ter wel zeg: - Non wee'k wa, woe laat of 't is -, dan weet e wa bescheed, nich waor. Wat hef e daorbij nich neudig?“

„Ne klokke“, röp Geiken „En... dat is 't räödselken: ne klokke mut aait gaon.“

„En de laamp wol dat 't dag was en 't veur dat 't nacht was“, zeg Graads. „Jao, ik weet wa, dat was gin maklik räödselken. Veur da'j onder de veren kroept hier dan 't leste:

Daor gung 'n männeken aower de [brugge,

Dat dreug 'n ber oop ziene ruggen. „t Is ne ganze“, reupen Geiken en Dientjen tegliek.

„Good, keender, jao, jao, vrogger sleupen de leu nog onder 'n ber van ganzenveren“, vertelt Graads „Allo, en non is 't keenderbertied“ zeg Dieka. „t Veerel uur is um.“

hen als een lekkernij werden beschouwd.“

Schaderekeningen werden niet betaald

Gelukkig dat de troepen telkens weer aftrokken en deze hele bevrijdingstijd niet lang duurde. De ingezonden rekeningen voor schadevergoeding werden nooit voldaan. In 1818 waren ze ingezonden in 1829 kwam het afwijzend antwoord. Toen behoorde de franse tijd al weer lang tot het verleden en was men als deel van het Koninkrijk der Nederlanden, 'n nieuw tijdperk ingegaan.“

(vervolg van vorige tekstpagina)

Gemis van «eigen Holland» in Hengelo niet zo diep

Uit 't "Gedenkboek van Hengelo", verschenen ter gelegenheid van de onafhankelijkheids-feesten aldaar op 29-30 aug. 1913, citeren wij:

„Men moge hier niet zoo diep gevoeld hebben het gemis van een eigen Holland, men zag toch ook een groot aantal zijner zonen door den dwingeland uit Parijs henenvoeren naar de slagvelden. Onder 'n lijstje van gesneuvelden trof ik o.a. de volgende: *In het hospitaal te Minden op 19 Dec. 1811 overleden Benjamin Leuring, fuselier van 't 124e Regiment infanterie, 3e Bataljon, 4e Compagnie geboortig uit Hengelo. In 't Hospitaal te Hérxixem bij Antwerpen overleden op 3 Juni 1812, Grimwald Wegmek (waarschijnlijk Weijmer) oud 21 jaar, geboortig uit Hengelo. In het hospitaal a la „Sédentaire“ te den Haag overleden op 3 Juli 1813 Egbert Braamhaar, voltigeur a la Garde Nationale Regiment van Texel, oud 32 jaar, atkomstig van Hengelo. Eene verlichting zal het dan ook geweest zijn voor onze plaats toen in het najaar van 1813 een ommekeer kwam. Dat men gretig de gelegenheid aangreep moge daaruit blijken dat dadelijk de Fransche ambtenaren van het toneel verdwenen en de eertijds Maire Jan Dijk alleen het bestuur in handen nam.“*

Kozakken in Oldenzaal

In de „Kroniek van de stad Oldenzaal“ schrijft A. Stappers-Vürtheim o.m.: „Het einde van de Franse tijd, waarmee bevrijdende kozakken-troepen in Oldenzaal kwamen, was nog even een bittere pil die men

Interregionale Uitgaven

Platenboek Overijssel	£ 19,75
Buursink: Twente (platenboek)	27,50
Dingeldein: Twente in woord en beeld	14,50
Heitling: Westfalen een krentenbrood	10,50
Johanna van Buren: gedichten	2,90
mr. K. Schönfeld Wichers: Woordenboek Rijssen	6,—
Garriet Jan en Annegien, serie verhalen per deel	3,50
G. B. Vloedveld: Mans Kapbarg	3,50
Heitling: De Achterhoek	12,50
Jaarboek van Overijssel	12,50
Jaarboek van Overijssel, Cultuur en Historie	9,50
Jaarboek Twente	3,50
Reisboek voor Overijssel	2,75
Johanna van Buren: Krönnenzommer	2,25
Weustink: Rechtsgeschiedenis van Oldenzaal	12,50
Catho Elderink: Oet et laand van aleer	4,—
mr; G. J. ter Kuile: De opkomst van Almelo en (omgeving)	4,90
Nuijters: De twee-talige mens (Borne)	19,50
Achter Rijn en IJssel	22,50
Van Wijngaarden: Met 'n aolen maester bie (n heerd)	8,90
mr. G. J. ter Kuile: Onze Overijsselse religieuzen (poezie)	2,90
Drs. A. Hulshoff: Schattingsregister van Twente, (1475)	5,90
Het Oversticht na 1945	18,90
L. A. Stroink: Stad en Land van Twente	27,50
Gerard Werkman: Kent U Overijssel ook zo?	5,90
Twenthe zingt: liederen van Berhege, met muziek	—,95
Het Oversticht van 1925-1950	10,50
Dr. Boot: Van smiet- tot snel-spoel (Text.-gesch.)	5,90
Jhr. Van Coeverden: Huttenklaos	3,90
Lugar: De zingende stad (Hist. v. Deventer)	9,75
Dr. Kuiper: Huis en klooster St. Antonius, Albergen	9,50
Geologie van Twente (Litg. Ned. geol. veren.)	3,25
Pottuffeln van Graads Lex Meuris	1,—
J. Gigengack: „Graadske“	3,25
J. Gigengack: De boetenste duusternis	3,95
Cas Oorthuys: Dit is Enschede (Contact foto-pocket)	3,90
Uilenberg: Uit het oude kabinet (Drenthe)	3,25
Stilma: Rondom de Holterberg	4,90
Ten Oever jr.: Vergeten Overijsselse meesters	2,90
Wanink: Twents-Achterhoeks woordenboek met (gramm.)	3,95
Ijzerman: Beeld en werkelijkheid van Tw.-Achterh. (textielind.)	8,80
Hazelaer: Giethoorn en het Overijsselse merengebied	6,90
Zandstra: Overijssel (Contact foto-pocket)	3,90
Zandstra: Zwerfend door Nederl. dl. 1. waarin (Overijssel)	27,50
Een aantrekkelijk en aantrekkelijk Overijssel gratis publicatie	
Dr. K. Heeroma: Taalatlas van Oost-Nederland	9,50
Drs. Thom. J. de Vries: Geschiedenis van Zwolle	15,90
Fockema-Downer: Overijsselse plakkaatlijst (m. inleid. aantek.)	18,—
Dr. Slicher van Bath: Een samenleving onder spanning (Gesch. van het plattel. van Overijssel)	25,—
Doornink-Hoogenzaad: Kleine historie van Zutphen	2,25
Henkriks. Grenzen v. Overijssel en Ov. gemeenten (van 1807-1842 in eigen beheer)	
Kiezebrink: Wandelingen door de oude Walburgis- (kerk te Zutphen)	2,25
Van Winter: Ministerialiteit en Ridderschap in (Gelre en Zutphen)	57,50
Ten Cate: Het archief van vergadering en convent (te Albergen)	5,50
De Vries: Transsissalania illustrata. (Achter de IJssel begint het land)	4,50

voor zover leverbaar te verkrijgen

➤ **Almelo:**
Scholten's boekhandel
Grotestraat 116

➤ **Hengelo:**
boekhandel Broekhuis
Enschedesestraat 19

Hengelo
werk-
woon-
en
winkel-
stad

OMEGA
KWEKKEBOOM JUWELIERS
ENSCHEDÉ
HENGELO

Meubelen — Tapijten
Gordijnen — Bedden

Morsinkhof

ENSCHEDESESTR. 16

R. Geerdes

GOUDSMID

Industriestr. 191 - Tel. 16737 - Hengelo
Gero-artikelen, Goud, Zilver,
Uurwerken en Keltum-Pleet.

Automobielfabriek

J. WARMINK

Hengelo Ov.

Ziet onze nieuwste
Austin-modellen

BEHANG EN VERF

Fa. Wed. J. Walhof

Beekstr. 29 Hengelo

Opgericht 1845 Opgericht 1845

Fa. H. van Wezel

Expeditie- en Transport-
bedrijf

HENGELO (O.)

„Wiej veurt van allens“

Tel. 13650

Tel. 13650

Blaas eens
uit...
ga naar
de kapper

**Gerrit
Wieffer**

Alle parfumerie art. Leeuwerfstr. 11

't Is ne oetgemaakte zaak:
„Wa'j ook koopt, 't is aaltied raak
a'j bie Elbert kicken gaot!“
Da's méér weerd as nen goeien raad

G. Elbert & Zn.

Rijwielen — Motoren — Bromfietsen
WAARBEKENWEG 54 — HENGELO (O.)

SPEELGOED

te kust en te keur

't KINDERPARADIJS
Willemstraat 35 - Hengelo (O.)

Wa'j koopt bie nen groten,
Hoo hee dan mag heten,
Koop iej ook bie nen kleanen,
Meer . . . fijner! mu'j weten.
Aowertuugt ow van dizze waarheid bi'j

J. W. Smeenk

Oelerweg 30

Een vakkundig adres voor
— Haarden en Kachels —

H. TER BRAAK

Bornsestraat 24

Tel. 16137

Ruischer en Hartgers

Veur elektrische apparaten

Radio en Televisie

Drienerstraat 4 - Tel. 14878 · Hengel

advertenties bekijken is bijna net zo gezellig als winkelen

KL OOTSCH EETERS WED STRIED

Het Klootscheetersmälken

7) (Vervolg)

Allerhande herinneringen wödden duur de eumkes oopehaald.

„Wee'j nog wa van den knech van Ekkelfraans oet Aogel? Den dagen in de Ollenzelse kraante alle scheeters in heel Twente oet, al wollen ze ook scheeten um ne euje met 2 lämmer. Hee bluffen, nöms har em nog vuurbij'j können scheeten. Ik was dow knech bij'j Eekenjan in

Vasse en den zeg „Dieks“, zegge, „lao'j dat oop ow zittien? I'j könt em wal an.“ Ik zei: „Dow hes good

deur:

meester Vloedbeld

prooten, boer, mer a'k 't an de nött' kriege - i'j könt nooit weten, men

kan tegenstand hebben - woer haal ik dan dee euje met lämmer vandan?“ Dow zegge: „Kiekt mer in 't schaopschot, daor staot ze wa!“ Ik zei: „Dan mer too“, gao naor Aogel en hang den keerl de kloot oop um ne euje met twee lämmer; 's anderdaags voort, daor scheute wi'j.

Half Vasse leup met oet naor de Haar, woer wi'j lös trökken Wi'j wollen de man veertig schötte doen. In 't eerste broeken ik mi'j nich, mer hee zo völ te hadder. Hee kreeg dan ook nen vuurtoch van nen halwen schöt. Mer dow ik de twintigste maol vuur 'n stok mos, dow dachen ik: non za'k d'j ees laoten zeen, wa'k kan - - -

Wieder kwam 't eumken vuurlopig nich. De duur wödden lös smetten en as zon windoor (wervelwind) steuwen 4 van zukke oopschöttinge - zee mochen vieftien, zesteen jaor wean - met nen foekepot naorbinnen, de gezichten zoo zwat as nen pot. (Slot volgt.)

Loopt Almelo achterstand op Enschede langzaam in?

Verschillende keren hebben sociologen en historici zich in het verleden 't hoofd gebroken om 'n verklaring te vinden voor het feit, dat Enschede en Hengelo sinds het begin van de vorige eeuw Almelo voorbijstreefden, terwijl Almelo toch zoveel betere kansen had. Vanouds was Almelo immers de stapelplaats van Twente, waren hier kooplieden gevestigd met 'n uitgebreide handel op Duitsland, de Hanzesteden en de Noordzeehavens Hoorn, Amsterdam en Rotterdam en rond de Franse tijd werd het centrum van de handel in textiel van Borne meer en meer verlegd naar Almelo. Bovendien had Almelo de oudste waterverbinding (Loolee, de Aa, de Regge), de eerste kanaal-verbinding, de eerste spoorweg-aansluiting (door eigen Almelo's initiatief) en verheugde men zich in het bezit van een belangrijk ambtelijk centrum rondom de rechtbank-in-eerste-aanleg.

Almelo toonde zich aanvankelijk vooruitstrevend genoeg. Zij lag lange tijd ver vooruit bij de fabriekmatige productie van textielgoederen, bouwde grote fabriekshuizen, bezat een groot aantal blekerijen die ook experimenteerden met 't kunst-bleken en zag de eerste stoommachine van Twente binnen haar muren. Maar de Cardinaals en de Hofkessen en de Bavincks stierven uit en hun bedrijven liepen reeds tijdens de laatste

generatie van hun dynastie sterk in belang achteruit, omdat bij gebrek aan opvolgers de stimulans ontbrak voor modernisering.

Gelukkig bleven er ook vooruitstrevende families die krachtig het streven naar uitbreiding van de werkgelegenheid overnamen, anders zou Almelo nóg meer bij haar zustersteden zijn achtergebleven. Een statistiek, opgenomen in het nieuwe Structuurplan van de stad, wijst uit dat zij op het ogenblik slechts 26.000 inwoners zou hebben gehad, wanneer haar groei sinds 1860 evenredig was geweest aan de gemiddelde toename van de bevolking in geheel Nederland.

Maar Enschede en Hengelo groeiden in deze honderd jaar véél sneller en streefden Almelo volledig voorbij. Pas de uitkomsten van de laatste jaren geven een duidelijk beeld van veranderde verhoudingen: tussen 1956 en '63 bedroeg de bevolkingsgroei van Nederland 6,98 procent, van Overijssel 7,80 procent t van geheel Twente 8,80, van Almelo 9,67 procent. Daarmee vergeleken blijft Hengelo met zijn enorme immigratie met 11,27 procent veruit aan de top, maar lijkt Enschede met 8,52 procent terrein prijs te moeten geven.

In de statistiek van de bevolkingsgroei heeft de curve de neiging om steeds steiler omhoog te lopen. In 17 jaren (sinds 1946) nam het aantal inwoners van Almelo toe van

100 jaar muziekleven in Almelo

Op 16 dec. a.s. wordt in Almelo het gedenkwaardige feit herdacht dat een eeuw geleden de heer J. Hagel - 'n gepensionneerd militair kapelmeester - de grondslag heeft gelegd voor het huidige „Koninklijke Symphonie Orkest Cecilia“ te Almelo.

39.000 tot 54.000, een groei met 15.000. Het is dus stellig niet overdreven voor d keomende 17 jaren (tot 1980) eenzelfde groei aan te nemen (69.000). Waar de toename van het aantal inwoners echter afhankelijk is van de toename van de arbeidsgelegenheid en de woningbouw en de verwachtingen voor beide relatief hoger gesteld mogen worden dan de normale bevolkingsgroei, is het niet gewaagd dat het Structuurplan een inwonertal van 71.900 berekent voor het Almelo van 1980.

Gerard Vloedbeld

FORMELTA

de ideale koffiemelk

Verkrijgbaar in flessen van 230 en 400 gram

Verkoopkantoor „MULTIFARM“ Boekelo

N.V. Aanneming-Mij. vh.

H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

Tukkers... mag ik effen 't woord?
Smiet oew geeld nich zover boord
Tukkers... a'k oe raon mag... spoort!
Gao'j daor almaal met akkoord?

Breng dan
oew geeld
naor de

Nutsspaarbaank

Now 3½ pct rente

NUTSSPAORBAANK

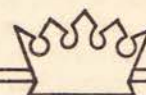
Drienerstraote 43 - HENGEL

GOED HUISHOUDEN

MET

JORZOLINO

HUISHOUDGOED

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN

JORDAAN - TER WEEME N.V.

HAAKSBERGEN

Automobielbedrijf

Van Laar

en

Feijten

Enschedesestraat 127 - Tel. 3983 - Hengelo

DAF

Henny J. v. Egteren

C.F. Klaarstr. 18a - Tel. 2365 - Enschede

Lid van de Selectiegroep van
Nederlandse Dameskappers

Gedipl. Dames- en Herenkapper
Manicure - Pedicure
Schoonheidsspecialist
Medisch gedipl. Haarkundige

N.V. Automobielbedrijf

BLEEKER

● OPEL

● CHEVROLET

● OLDSMOBILE

TELEFOON 2623-4500 HENGEL

Oonz' naober vreug: waar hes dat 'kof
dee mooie klee' van zükke stof.
Den pasvorm is óók heelmaal óf!
Zu'k spul hef bloos nog Bischoff.

Bischoff

Hengelo

Doe het zelf

Wij leveren hiervoor P.V.C. vloer- en
wandtegels (reeds vanaf fl 5.80 p. m²),
plakplastics, mozaiek, lijmen, beits etc.

VLOERENBEDRIJF

F. Boerkamp

Jos. Haydnlaan 60 - Tel. 14064
Hengelo (O.)

Erica-Service

Doe het zelf en maak van
Uw tuin een LUSTHOF.

Kosteloos maakt ERICA voor
U een grondplan.

Vraagt inlichtingen:

ERICA-siertuincentrum

BORNE, direct achter 't station.
De mooiste kwekerijen in Twente

N.S.U.

Quickly

reeds vanaf f 485.-.

Importeur: TAMI N.V. Delden

VéGé

voor ^U/_W levensmiddelen

guller met zegels... guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 0/0 kort. in geldzegels

AUTOMOBIELBEDRIJF

W. Noordegraaf

Oldenzaalsestr. 19 - Tel. 4444 - Hengelo (O.)
off. FORD dealer

HET SPEELGOEDPALEIS

Teutelink

Enschedesestr. 22, Hengelo

Coop. „De Landbouw“ W.A. GOOR

Het adres voor:

Mengvoeders onder C.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.